

ACC. NR. 9359

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: SMÅLAND Upptecknat av: Olle Larander
Härad: ALLEBO Adress:
Socken: MISTELÅS Berättat av: Tilda Danielsson
Uppteckningsår: 1999 Född år 1864 i Mistelås.

Uppteckningen rör

REG. SID. 28.

98 Sid.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Ismaland Socken: Mistelås

Fullständigt namn: Tilda Danielsson

Född den _____ år 1864 på _____
(gård eller by)

i _____
(socken och landskap)

Yrke: Bisyssla: _____

Bosatt å följande platser: _____
(socken, landskap, tid)

Bor nu Tjubult, Mistelås
(gård eller by jämte postadress)

Faderns namn: _____ född _____

Moderns namn: _____ född _____

Sedan huru länge är släkten känd: a) fädernet? _____ b) mödernet? _____

Närmare upplysningar om släkten: _____
(t. ex. inflyttning, yrken m. m.)

Sagesmannens barndom: _____
(el. upptecknarens)

skolgång _____
(sysselsättning, syskon)

Läsning:
(böcker, tidningar m. m.)

Resor:

Har sagesmannen sina hågkomster efter vissa personer? Vilka?
(el. upptecknaren)

Deltagande i föreningslivet:

Förtroendeuppdrag:

Övriga upplysningar: foto, se rac. nr 2345

Död den Ant. av
(år och dag)

Dessa uppgifter ha insänts av: Olof Lewander
(namn och fullständig adress)

Prädgårdsgatan 7, Hudiksvall
år

2352

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKBAMNSESARKIV

Hogsmöde

Hogsmöde

För en gylltis attis jät försäms det så
gott om finnar här i Mistelös, att folk var tungan
att gå rakt om mätorna. Så var det nu mätt nög-
ta karlar på Tagel som gingo vakt, och de hade
just fånt en sld att varma sig vid, då de
förlästigt fingo se några damer på fina siffror
och varpert klädda komma ut ur storgen. De
gingo fram till sedan & där började de lyfta
upps den ena klädningen efter den andra
för att varma sig, och ju längre de hälla på
deras finare blöv deras kläder. Karlarna

- 2 -

2352

blott förlägna, han veta, omu hatt fram det var
försäkra. Fruntimmen på Storgatan med ett his-
tologiskt brak. Det kunde väl inte vara några
andra, än Storgatunnen.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2352

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKSHÄLSOSÄRICK.

H:o

Gengångare

Gengångare

Min farstors fast man dog, utan att de
två fick träffas inman, och den hade han ald-
rig mögen för för huvud. När han gick ut från
förfälarna och när han låg och sör, hämde han
det, som om nu hatt hand härit över hennes
ansikte. Min far trodde inte på det utan, stor-
tade på hennes. Men så en julnatten, då
allt folket utom hon och hans far, min farfar,
hade rest till julttornet (min far hade fått prast i jöt-
terna, så hon var trängen, att ligga), såg han
plötsligt en vit skorvad stå och läda i en postlåda,

Som låg uppsslagen på bordet, och som min fastur
hade fått ur julaftran. Härpmoden såg tydligt
ut som fastmannen och han var klädd i en
petridöverklad klädnad, dit märket där tyd-
ligt sio det var just i dag bräckningssyren.
Delsigt såg han fram glida mot fönstret,
som om man skjutit fram fram på glasro
och den vitt glansen, där det var eld, och
här förvarat välvaden. Där blev alldeles
med frun, och hade inte farfar lagt i sängen
med andra viäggen, hade han aldrig stått ut.

2352

Sen fick de hörta, att hyrholklet sett hennes son.

Ma från hyrholkden, och sitt eget man hade
han också besikt, men där hade man ej sett
hennes utan bara hört hennes bullra. Tårt näst

Min foster till samman med frästen besökt hyr-
holkden, fick hon vara i fred. Vad de gjorde
eller så därute är ingen som vet. Det
viste vara en hemlighet. Och detta är nigen
lägenheterna utan dagsom domning.

Sm.
Nistelius

Uppf. Olle levander - b -
1929.

Ber. Tilda Danielson.

A.t.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2352

Maran.

Maran.

Jag hände en gumma, som så fort
hurvar man gick fort, överfölls av magrötning
kungt, som hängde sig på henne och fölade
henne. Det var inget annat än Maran. För
att honna fröda sig måste hon ju ha
stål i tärren.

2352

LUND'S UNIVERSITET'S
FOLKMINNESARKIV

Tarsel.

Min gamle far hunde ofte fört sága
om Nagu Skulle dö. Trä i den, gorden häder
en Kattuna liksom Hammarbyg på en lik-
kista, eller också sag han ett likläg hem-
ma ut lättifran.

Tarsel.

Mistelås Sm.

- 8 -

B: i

2352

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tyder.

Om man på juldagsmorgonen såg
efter under julborDET, brukade man få se sädeskorn ligga
där. Vem som lagt dit dem, är inte gott att säga, och det
hjälpte inte hur noga man städade, sopade och skurade under
borDET. på julmorgonen brukade de ändå ligga där. Av deras
utseende kunde man sluta till, hurudan det kommande årets
skörd skulle bli. Var de stora, blev det en god skörd, var de
sma och förkrympta blev den dålig, och det slog allti in.

Tyder.

/Avl. av.

2352

EDS UNIVERSITET
LIBRARY
SERIALS
SECTION

Vsk. gunvra

Stina i Söderhult hunde, gärna vad out paa Klok. gunna
Ville, ställa ihop jaktskaps och lösa upp dem,
förräniga synen på folk, ströka sjukdom, nöd
ö elände från både drottning & råmninster. Den enda
frig hämme också ~~med~~ han födde ö här hem
gal var då orkak hästarna knappat den hämme till
grasen. Då växte aldrig heller en endast gräs
knut på hämme gräs.

Eid

2352

GÖTEBORGS UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV

Om man fick myror i ett hus, skulle man gå upp en Hur man blev av
torsdagsmorgon innan solen gått upp, tigande taga några och med myror i ett hus
bära bort dem och lägga dem någonstans samt högt uttala den
önskan, att alla myrorna skulle bege sig hit från huset och
stanna på den plats, där man nu lämnat dessa myror.

Jia

2352 FÖRSÄKRADE
LUND SÄKERHETSFETS

En barns ångkrus-
med fäda.

När du komma hade fötts ett barn flicka
hon ej fått annat än piggmjölk gröt med hummuru
i de första dagarna.

2352

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tidelse

Tidelse

Vid ett barns födelse fick man ej sätta ut badvattnet utanför huset längre ut än trassan. Vattnet skulle sättas ut inne i köket i trassan brännas, annars kunde flickan få makts med barnet.

2352 LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Barnlyp.

När den först födde därför skulle fadren
ungefärt syster båra fram barnet, vara "barmalix"
bärersta, om det hällades. Innan gudmötet
fick barnet många, av sina egenskaper, vär-
vri hem mäste hinna lägga sig om att vara sär-
skilt torrk, ordentlig & gehörig den dagen
När man kom till prästen, skulle gudmötet
ta av den yllascharlett, som barnet hade
ytterst om kvar det är likaså den siden-schär-
lett som var innanför och under linspärden
Skulle invidare av dessa båda vara nöjd

Barnlyp.

utat. Med den lilla missa, som barnet hade
närmast, skulle han, när den tagits av vid
dånt, knuckt tårha sig om munnen, ty
då skulle barnet bli rörligt & inte drögle.
Vidare skulle gudmodern, stoppa prangar innan-
för barnets kind.

"Ja, du är då° ja° lik din gudmor!" var
det rörligt talat, om barnen var drölliga.

2352

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

JL

Barnets uppvisning

Barnets uppvisning

Barnet brukade ej att väntas förrän det
blev tre eller fyra år. Ju längre det dröjde,
desto sårare var modern påt han ej skulle
få mer barn. Det sårbaraste medlet att av-
vända var att stryka lite salt eller kalk på
frisuset.

J.F.

2352

ALFRED UNIVERSITETS
FOLKJUKHÄLSA

Sjukdomar

Sjukdomar

Inder havandeskapet måste komma nog
akta sig för att se på när ett djur slaktades,
ty om man sätter dödskydd mot garnen, kunde barnet
ja falla under det.

Om fläcket i sin stekpanna fällde eld och
modern blev bränd, fick barnet s.k. Händellets-
marken på det ställe, där modern först
berörde sitt egen kropp. efter skrämmen

- 18 -

ff

2352

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tallandssot

Tallandssot

Detta meddel omst tallandssot var
att i my och medan ge barnet in ditt medel
blod.

- 18 -

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

J.F.

2352

Fäkvar

Fäkvar fastades eller beaktlags genom Fäkvar
att man i "My och Mo" smorde in ansiktet
med smör från en Ormåre.

Jg.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2352

Förning.

I min barndom, alltså för en 50 eller 60 år sedan, var det vanligt att ha riklig förning med sig till begravnningar, bröllop och storkalas. De närmaste släktingarna och gårdboarna skulle ha med sig tre pannkakor, bakade av risgryn eller potatismjöl, ägg och socker, tre stora limpor, av råg, som skalades i hemkvaren och sållades, en sötost och en hel eller halv spädkalv. Dessutom skulle "koksan" (kokerskan) ha en limpa och barnen, om det fanns sådana i huset, ett mindre bröd var.

Sötost tillredde man på följande sätt: 6 kanner mjölk kokades och löpmades med ostlöpe. Vasslen och osten kokades i en 5 eller 6 timmar vid sakta eld. Därefter tog man lite socker, $\frac{1}{2}$ kaffekopp potatismjöl, $\frac{1}{2}$ kaffekopp vetemjöl, ett par ägg och en nypa salt och vispade samman i lite vassle, varefter alltsammans slogs i grytan, under det man rörde hastigt. När det kokat samman till en gröt, lades det upp på ett sötostfat av tenn, och osten var så färdig.

* vid begravning

Förning.

vid begravning.

- 20 -

J:9

2352

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Förplägnad vid begravning.

Förplägnad vid
begravning.

Då man firade begravning för 60 år sedan, anlände gästerna redan kl. 7 på morgonen och hade då förrning med sig, såvida de inte bodde i samma by och hade lämnat förrningen redan föregående dag. Först skulle gästerna ha kaffe med vetebröd och senare smörgås, s.k. plockkött av kalv och ölost. Kl. 10 skulle man vara vid kyrkan, dit varje fruntimmer förde med sig kyrkomatsäck bestående av smörgås och ett stycke pannkaka, som förvarades i näsduken. Vid 2-tiden brukade begravningsfolket komma tillbaka, och då bjöds det på kaffe och smörgås och senare middag. De vanliga rätterna vid denna var kött, korv, fläsk, pannkaka och sötost. På måndagen kommo alla gästerna tillbaka och då vanlades samma mat. Slutligen kommo fruntimren på tisdagen för att hämta sina fat och bunkar, och då skulle de ha lite förrning med sig tillbaka, en brödkiva, en pannkaksbit och en sötostbit.

— 81 —

Mia.

2352

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sådden.

När häggen blommar och strör sina blommor skall man så korn.

Havren sås i 9:e eller 7:e "vekan", men inte i 8:e.

Lin sås Linnea- eller Karolinadagen. I såmättet skulle, utan att säningsmannen visste om det, läggas några ägg, så blev linet långt. Äggen åt Säningsmannen upp, när han kom hem.

Flög den första sädesärla man såg högt, blev linet långt, sprang den på marken, blev det kort.

Som barn minns jag, att mor brukade spara en brödkaka från jul och förvara den i sädesbingen, där den höll sig god. När vårarbetet började åt karlarna upp den.

Sådden.

— Nö —

N:o 2

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2352

Linets beredning.

Nu för tiden sår man inte så mycket lin som i min barndom, då varje bonde hade ett linland. Under det det växte, skulle det lukas, d.v.s. rensas och befrias från ogräs. När det så började gulna, var det moget, och då ruskades det upp med händerna, bands i kärvar och hängdes upp samt fick hänga en fjorton dagar. Sedan repades knopparna bort på den s.k. linrepan, varefter stjälkarna breddes ut på marken att ruttna, vilket tog tre eller fyra veckor i anspråk, beroende på väderleken. Så skulle det torkas. Detta skedde i bastan, där linet breddes ut, varefter bastan eldades väl varm. När linet hade torkats skulle det brytas på en brytestock, skäktas på en skäkestol och slutligen häcklas.

Linets beredning.

— 83. —

N:a

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2352

På julafton skulle man koka så mycket sovel, att det räckte över hela julen. Söndagen efter jul kallas "beneraske-söndag" och då skulle det sista köttet på benen gnagas av och ätas upp.

"Beneraske-söndag:"

Gmåland
Hd. Albo
Sm. Alstalö
Förf. av H. G. J.

- 24 -

Hjort. Olofsson

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2352

Perus Tilda Danielsson
Född 1864 Alstalö

Påkseder.

Långa fredag skulla man alltid äta stinkkaka. De tillagades av vassle och kornmjöl och bakades på ett runt stekjärn utan kanter.

Påskafhton åts påskägg, som färmalades i alla möjliga färger.

Dymmelonsdags eftermiddag foro käringarna till blåkulla och påskafhton kommo de tillbaka. Då sköt ungdomen och tände eldar.

Ett omtyckt och använt skämt var, att klippa ut ugnkvast, raka och grissla i papper (det kallades påsktyg) och hänga på varandra.

Påkseder.

— 85 —

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

O.d.

2352

Vårfrudagssed.

Mina föräldrar brukade alltid skrämma oss barn med att om vi inte lade oss tidigt Vårfrudagsafton, kom tranan och smutsade i vår säng. Men om vi la oss tidigt brukade tranan värpa någon godsak, karameller eller en finkaka, som vi sedan hittade i strumpan, i en påse eller i något föremål, som tillhörde oss. Vi barn var så rädda för tranan, att vi alltid hade bråttom att komma i säng tidigt den kvällen.

Vårfdagssed.

86

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

P:a

2352

Väderleksmärken.

När det regnar trefaldighetssöndag, skall
det regna i sju söndagar.

Väderleksmärken.

"När stubben bär hatt
Andersmässonatt,
då ligger snön till."Varfrenatt"(Vårfrunatt)

Bryggning.

Förr i världen köpte man ej dricka från bryggerierna, utan då bryggde man själv. Man tog då först korn och fuktade (det kallades att mälta) och lät detta stå och gro några dagar. Malten lades sedan i s.k. torkållor i en basta och torkades, varefter den maldes på en s.k. hemmavarn, som drogs för hand. I den malda malten stänkte man lite kallt vatten, rörde om den och lät den stå till följande dag. Efter att då ha arbetat den med en trästöt i ungefär en timmas tid, göt man kokhett vatten över den och lät den stå en stund. Därefter slog man altsammans i ett kar, i vars botten man lagt några björkpinnar och ovanpå dessa hopvirad halm, genom vilken mäskan skulle silas. Genom ett hål i bottnen rann vörten av och man kunde så späda på vattnet tills ölet blev lagom starkt. (Vattnet slogs i karet med "röstet" och ej direkt i ölet"). Vörten kokades i en kittel och skummades noga samt slogs i ett kar, där det fick stå tills dess den blev jästfärdig. Detta kunde man undersöka genom att sticka ned armen i vörten. När det då bildades en vit rand kring armen, var vörten färdig att jästa. Efter någon dag slogs ölet upp i ankare.

Bryggning.

Acc.nr. 2352.

Tilda Danielsson

Född 1864 i Mistelås.

Nuvarande vistelseort: Mistelås

Huvudsakligaste vistelseort: Mistelås

2352

Upptecknat

av

Olle Revander
sommaren 1929.

28.

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Register.

	sid.
Skogssnuvor	1
Gengångare	3
Maran	6
Dödsvarsel	7
Tydor	8
Klok gumma	9
Hur man blev av med myror i ett hus	10
En barnsängskvinnas föda	11
Födelse	12
Barndop	13
Barnets avvänjande	15
Sjukdomar och deras botande	16
Lytessjukdomar	17
Fallandesot o.s.v.	18
Förning vid begravning	19
Förplägnad vid begravning	20
Sådden	21
Linets beredning	22
"Beneraskesöndag"	23
Påkseder	24
Vårfrudagssed	25
Väderleksmärken	26
Bryggning	27.

16 - 18.

2358

Gjukdomar och deras
bestante

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV